BAŁTYCKI TEATR DRAMATYCZNY

W KOSZALINIE

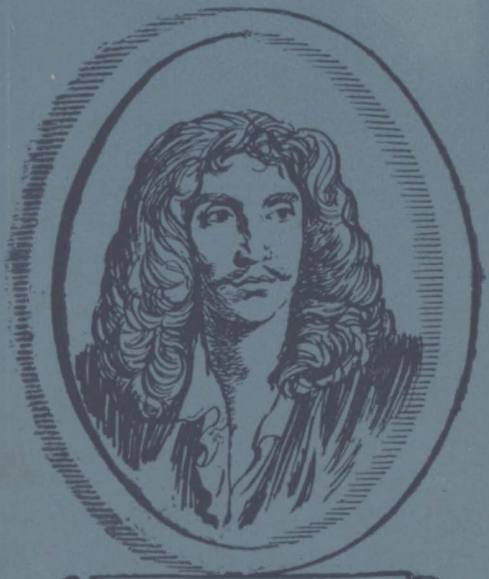

MOLIÉRE

Szelmostwa Skapena

Krotochwila w 3 aktach

Przełożył:

TADEUSZ BOY ŻELEŃSKI

Program Nr 4/54

PREMIERA

odbyła się dnia 26 czerwca 1954 roku
w Wojewódzkim Domu Kultury w Koszalinie

Objazd po województwie
koszalińskim, szczecińskim i gdańskim
od 12 sierpnia 1954 roku

Czwarta kolejna premiera od powstania
Bałtyckiego Teatru Dramatycznego w Koszalinie

C-5-11271 KZG Koszalin D-1642. 750. 10. 54.

Jadwiga Ślipińska

Molier – pierwszy poeta mieszczan

Bracia Goncourt pisali o Molierze, że jest On wielkim wydarzeniem dla mieszczaństwa, uroczystą deklaracją duszy stanu trzeciego, pierwszym poetą mieszczan.

W związku z premierą komedii Moliera na scenie Bałtyckiego Teatru Dramatycznego należałoby dodać: jest twórcą nowoczesnej komedii i niedoścignionym jej wzorem. W teatrze widział nie tylko rozrywkę, ale scena była dla niego miejscem, z którego zabijał śmiechem nadętych i głupich markizów, pocieszne wykwintnisie, skąpych starych mieszczan i ich synalków goniących tylko za pieniądzem, medycynę i sądownictwo, obłudnych świętoszków — wszystkie przeżytki starego feudalnego świata.

Dzięki temu, że komedia stała się w jego ręku ostrą, chłoszczącą satyrą — torował nią drogę nowemu życiu pełnego światła i wolności.

Niewiele wiemy dzisiaj o życiu dziecka paryskiego mieszczaństwa — Janie Poguelin (Moliere to pseudonim sceniczny). Urodził się w 1622 roku w Paryżu, w rodzinie bogatego rękodzielnika. Powinien według zwyczaju przejąć po ojcu zawód tapicera. Spotykamy go jednak w kolegium jezuickim, później prawdopodobnie studiuje prawo. Zapobiegliwy ojciec postarał się o przelanie na syna tytułu (funkcji również) „tapicera królewskiego". W tymże roku 1642 Molier zetknąwszy się z rodziną Bejart, zakłada teatr, który musi wkrótce rozwiązać. Pozostały po nim tylko długi i pierwszy posmak niepowodzenia.

Grupa aktorów wyrusza na prowincję. Dla tego wędrownego teatrzyku Molier był prawdziwym skarbem. Pełnił bowiem funkcje dyrektora, reżysera, aktora i sam dostarczał repertuar, przerabiając i pisząc farsy cieszące się ogromnym powodzeniem wśród mieszczaństwa.

MOLIER

SZELMOSTWA SKAPENA

Krotochwila w 3 aktach

przełożył TADEUSZ BOY - ŻELEŃSKI

Osoby:

ARGANT – ojciec Oktawa i Zerbinety	MARKIEWICZ JAN
GERONT – ojciec Leandra i Hiacynty	WOLICKI STANISŁAW
OKTAW – syn Arganta, zalotnik Hiacynty	TALARCZAK MAREK
LEANDER – syn Geronta, zalotnik Zerbinety	TREGER KAZIMIERZ
ZERBINETA – mniemana Cyganka	DANUTA MARKIEWICZ
HIACYNTA – córka Geronta	KRYSTYNA ŁODZIŃSKA
SKAPEN – służący Leandra, hultaj	CYWIŃSKI JANUSZ
SYLWESTER – służący Oktawa	KLUCZKOWSKI HILARY
NERYNA – piastunka Hiacynty	STĘPOWSKA HELENA
KARLO – awanturnik	WITOLD KONAR
TRAGARZ I	X X X
TRAGARZ II	X X X

Reżyseria: **STANISŁAW JAŚKIEWICZ – Laureat Nagrody Państwowej**

Scenografia: **KRASSOWSKI FELIKS**

Kierownictwo artystyczne: **GÓRSKA IRENA**

Asystent scenografa: **DACH WŁADYSŁAW**

Opracowanie literackie: **ŚLIPIŃSKA JADWIGA**

Kostiumy projektował: **KOSIOREK WACŁAW**

Te wędrówki po prowincji były dla Moliera ogromną szkołą życia. Poznaje w nich Francję taką, jaką była w istocie za czasów Ludwika XIV — największego z monarchów absolutnych. Mieszczaństwo, z którego wychodzi Molier, czuje już swoją potęgę pieniędzy skwapliwie gromadzonych. Na fotelach ministerialnych znajdujemy mieszczan, finansami kraju również oni rządzą, nawet majątki ziemskie trwonione przez szlachtę przechodzą na własność mieszczaństwa. Ale szlachta tracąca feudalną władzę i potęgę ma nad mieszczaństwem przewagę urodzenia i tym jeszcze się puszy. Znajdzie w Molierze znakomitego satyryka, który zresztą nie będzie pobłażał i mieszczaństwu; wyszydzi skąpstwo, głupotę, lichwę, dążenie do uzyskania szlachectwa. W komediach Moliera dostanie się sądom i panującemu tam przekupstwu, nie oszczędzi głupoty lekarzy i świętoszkostwa, jakie wówczas rozprzestrzeniło się we Francji. Cały gnijący feudalizm znajdzie swoje zwierciadło w twórczości Moliera.

A sam Molier? Po trudzie włóczęgi po prowincji, po napisaniu i wystawieniu swoich pierwszych większych komedii („Wartogłów", „Pocieszne wykwintnisie" i „Zwady miłosne"), wraca do Paryża i pod protektoratem Ludwika XIV pisze i wystawia coraz świetniejsze komedie: „Natręci", „Szkoła mężów", „Szkoła żon", „Krytyka szkoły żon", „Improwizacja w Wersalu", „Świętoszek" (o wystawienie którego trwała walka przez pięć lat), „Don Juan", „Mieszczanin szlachcicem", „Szelmostwa Skapena", „Uczone białogłowy" i wreszcie „Chory z urojenia". Sztuki te — a nie wymieniamy tu wszystkich — to arcydzieła, które pisze w ciągu paru lat. I w każdej gra główną rolę.

Umiera na scenie, grając Argana w „Chorym z urojenia". Data: 17 luty 1673 rok.

* * *

Tadeusz Boy Żeleński — jeden z największych tłumaczy Moliera i najlepszy znawca pisze o nim: „Molier to zarazem lud francuski... sięga on do krzepkich tradycji Rabelego, aby zbrojny w potężniejsze narzędzie, w słowo padające ze sceny, rzucić przyszłym pokoleniom swój ideał życia, ideał uczciwości, rozumu i swobody.

I za to, że tej potężnej broni, jaką mu geniusz jego dał w rękę, broni śmiechu, używał zawsze na dobre, zawsze wiodła jego nieubłagane i nieustraszone pióro gorąca miłość ludzkości, za to należy się Molierowi cześć".

Wczoraj i dziś Moliera w Polsce

Estetyczne 6-tomowe wydanie dzieł Moliera wyszło z druku 2 lata temu nakładem Książki i Wiedzy. Dzisiaj na próżno dopytują się o nie liczni miłośnicy klasyki francuskiej. Poszczególne komedie Moliera wychodzą po 1945 r. nakładem Biblioteki Narodowej. Corocznie kilka sztuk tego znakomitego twórcy komedii klasycznej wystawiają teatry Polski Ludowej. Nawet zespoły amatorskie pokusiły się niejednokrotnie na pokazanie Moliera. Jest on coraz bardziej znany, coraz bardziej bliski szerokim rzeszom naszego społeczeństwa. Poznanie Moliera, a przez to i epoki, jest tym łatwiejsze, że mieliśmy świetnego tłumacza jego dzieł Tadeusza Żeleńskiego, znanego wszystkim pod pseudonimem Boy.

Wśród licznych artykułów Boya znajdujemy ciekawe dokumenty mówiące wiele o stosunku naszego sanacyjnego rządu do Moliera, a zarazem do dorobku ogólnoludzkiej kultury.

Były to uroczystości związane z trzechsetną rocznicą Moliera. Rok 1922. — Rząd francuski zaprosił do Paryża delegatów wszystkich państw. Z Polski wysłano Boya, ale odjęto mu jego literacki pseudonim, pod którym był znany we Francji. Dodano natomiast tytuł profesora uniwersytetu krakowskiego.

Oddajemy głos Boy'owi: „Nazwisko zgłoszone przez telefon (?) zmieniło się fonetycznie na Jeleński, imię wreszcie, nie wiem już jak, zmieniło się z Tadeusz na Stanisław... To było dosłownie wszystko, co uczyniły organa naszej reprezentacji paryskiej, aby przygotować przybycie polskiego delegata i ułatwić mu zadanie".

Tak też Żeleński był na uroczystościach, ale nie mógł pod zmienionym nazwiskiem (a na wyjaśnienie nie było czasu), reprezentować naszego kraju. Wielu wybitnych Francuzów chciało się z nim zobaczyć, ale nie wiedzieli, że jest on w Paryżu.

Rozgoryczony Boy pisze: „Doprawdy, gdybym miał przypuszczać, iż wszystkie nasze sprawy zagraniczne, prowadzone są w ten sposób, trzebaby zadrżeć o losy naszego państwa"

Niestety — przekonaliśmy się, że i o losy całego państwa (nie tylko kultury) trzeba było drżeć. Natomiast dzisiaj na zdanie Boy'a: „ogół Polski nie dość może rozumie i docenia Moliera i nie ogarnia ani ciągłości ani heroicznego pierwiastka jego dzieła" — możemy powiedzieć: Polska Ludowa docenia wkład Moliera w ogólnoludzką kulturę. Niech świadczy o tym repertuar naszych teatrów, wdzięczna publiczność, tysięczne nakłady jego dzieł.

Niech świadczy o tym skromne wystawienie „Szelmostw Skapena" na scenie Bałtyckiego Teatru Dramatycznego.

J. Ś.

Kierownik techniczny sceny . . . . . WŁADYSŁAW DACH
Oświetlenie sceny . . . . . STANISŁAW KARUŻYS
Inspicjent . . . . . WITOLD KONAR

Dekoracje wykonały warsztaty Państwowej Opery i Filharmonii w Gdańsku pod kierownictwem HRYNKIEWICZA MIECZYSŁAWA

Kostiumy wykonały pracownie Państwowych Teatrów Pomorskich

Uzupełnienie kostiumów
ZALEWSKA MARIA i PUŁA ZDZISŁAW

Uzupełnienie obuwia
PETER WŁADYSŁAW i MICHALSKI JÓZEF

W przygotowaniu:

ALEKSANDER FREDRO
„MĄŻ I ŻONA"

G. B. SHAW
„ŻOŁNIERZ I BOHATER"

FRYDERYK SCHILLER
„INTRYGA I MIŁOŚĆ"

Wydawca: BAŁTYCKI TEATR DRAMATYCZNY Koszalin

Cena zł 1.50

ze zbiorów
Tadeusza Aleksandrowicza